

Zbornik
Instituta za kriminološka i
sociološka istraživanja
2008 / Vol. XXVII / 1-2 / 117-126

Originalni naučni rad
UDK: 343.241
ID broj: 153800204

SMISAO I SVRSISHODNOST ALTERNATIVNIH KAZNI*

Zlatko Nikolić*

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu

Humanizacija odnosa sa razvojem civilizacije nije doprinela smanjenju prestupništva, pa ni kazni, a posledica je bila sve veća prenaseljenost zatvora. Posledice boravka u zatvorima i negativni zatvorski uticaji, međutim, navode na pomisao da sve prestupnike ne treba kažnjavati zatvorom, već da je možda korisnije i svrsishodnije neka alternativa zatvoru. Traganju za tim je posvećen i ovaj tekst, uz kritičko sagledavanje dosadašnjih iskustava

KLJUČNE REČI: kazne / kažnjavanje / zatvor / alternativne kazne

1. UVOD U PROBLEM

Ako je ičim bogat, ljudski rod je najbogatiji u sopstvenom iskustvu u kažnjavanju prestupnika neke od mnogobrojnih normi i to od tzv. vaspitnih kazni u socijalizaciji dece, ličnog kažnjavanja sebi ravnih za razne uvrede, neslaganja ili slično, pa sve do državnog kažnjavanja prestupnika u ime pojedinaca, grupe ili cele zajednice. Kazne i kažnjavanje prestupnika su, prema tome, postale sastavni deo svakodnevnog života ljudi, bilo da oni kažnjavaju nekog ili da su i sami

* Rad je nastao kao rezultat na projektu "Prevenција kriminala i socijalnih devijacija" koji podržava Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije, broj 149016.

* Email: zlatkon@ptt.rs

kažnjavani. Zbog toga se o tom problemu i fenomenu raspravlja i polemike još od predantičkog perioda (Mojsijev, Hamurabijev, Drakonov i drugi zakonici), da bi i najveći umovi antičkog sveta (Platon i Aristotel) tom problemu posvetili pažnju i svoja dela. Svi nadalje periodi ljudskog razvoja, sve do danas, nisu mogli da izbegnu polemike, rasprave i tumačenja tog fenomena, bez obzira na to sa kog stanovišta su tome pristupali. Srednjevekovlje je tako poznato po svom shvatanju kazne kao ispunjenju božanske pravde za grešna bića po rođenju, humanizam i renesansa za redukovanje surovosti i izjednačavanju ljudi bez obzira na socijalni status, a krivičnopravne škole u oči i nakon francuske buržoaske revolucije po insistiranju na zakonitost u izricanju i izvršavanju kazni, te protivljenju do tada najprimenijavanijoj smrtnoj kazni.

Očekivanja humanistički orijentisanih mislilaca da će se sa razvojem ljudske civilizacije prestupništvo smanjivati, kao imanentno samom ljudskom razvoju, nisu se, nažalost, ostvarila. Naprotiv, sa razvojem civilizacije samo su se sve više umnožavali prestupi i prestupnici, a broj normi za zaštitu se sve više uvećavao. Razlozi su višestruki i prevazilaze okvir ovog teksta¹, ali je primetno i laicima da je sve veći razvoj društva praćen i sa sve većim raslojavanjem društva i sve većom otuđenošću ljudi. Tako usamljeni i bez okvira i oslonca za svoje ponašanje, koje čini socijalna kontrola u njegovoj sredini, gde bi trebalo da ga poznaju i da mu je stalo do njihovog mišljenja i stavova, otuđeni čovek nema interesa da se pridržava njenih kulturnih, religioznih i običajnih normi, a još manje zakonskih. U takvim uslovima nema ni solidne socijalizacije mladih naraštaja, pa brojke o prestupima i prestupnicima stalno rastu sa svakim novim naraštajem.

Vidljivi trag razvoja civilizacije, kada su kazne i kažnjavanje u pitanju, jeste u smanjenju surovosti kazni po vrstama, jer je u velikom broju zemalja ukinuta smrtna kazna ili je na njeno izricanje i primenu uveden moratorijum, te postojanje niza međunarodnih akata u vidu povelja, konvencija i slično. Paralelno sa tim, u svetu postoje kako domaće, tako i međunarodne organizacije i udruženja koja se bave zaštitom prava prestupnika, odnosno osuđenika. Ali, kazne su opstale, zbog opstajanja i uvećanja prestupništva, a tako će biti sve dok se ljudi osećaju ugroženim. Zbog toga će opstajati i problemi izvršenja tih

¹ Vidi o etiologiji kriminaliteta u brojnim kriminologijama kod nas i u svetu

kazni, među kojima je u poslednja dva veka najdominantnija kazna lišenja slobode, tj. zatvor. Međutim i zatvori i zatvaranje ljudi stvara dodatne probleme, pa se u svetu i kod nas sve više postavlja pitanje kakva je alternativa zatvorima i zatvaranju, budući da su kazne i kažnjavanje i nadalje neminovne?

2. AKTUELNOST PROBLEMA

Sve masovnija primena kazni lišenja slobode, različitog vremenskog trajanja, pokazala je da u praksi te kazne nemaju isto dejstvo čak i na slične osobe. Dužina kazne, naime, ostvaruje različita dejstva na navike i osobenosti pojedinca, bez obzira na njegovu prethodnu "istoriju" u razvoju ličnosti. Efekti zatvorske "socijalizacije", tako, pokazuju negativno dejstvo čak i kod prosocijalnih ličnosti, koje su u zatvor došle samo zbog prestupa u jednom segmentu ljudskog života. Neka istraživanja u svetu i kod nas, a naročito iskustvena zapažanja su pokazala², da je vreme provedeno u zatvoru preko deset godina, ma kog tipa, negativnije delovalo, nego da je kazna bila kraća, jer je izloženost drugačijem režimu života i u drugačijem okruženju neminovno ostavljalo traga. Ta istraživanja su takođe pokazala da je i kraća kazna ispod tri do pet godina takođe bez vidnijih efekata, a naročito kratke kazne do jedne godine zatvora. Tako se u međunarodnim udruženjima penologa i kriminologa od 1872. godine, pa sve do današnjih dana, postavljalo pitanje svrsishodnosti kazni i kažnjavanja, a posebno kratkih kazni.

Većina svetskih krivičnih zakonodavstava je, inače, od devetnaestog veka naovamo, uvelo kazne lišenja slobode različitog trajanja, s tim što je predviđeni minimum bio ne manji od 15 dana, pa sve do smrtne kazne ili njene zamene u doživotnu kaznu zatvora. Čak i po pitanju shvatanja kazne doživotnog zatvora postoje različita shvatanja i još različitija praksa, ali je u osnovi svih tih shvatanja i prakse implicite stajala teorija onemogućavanja³. Ove drastične kazne su, razume se,

² Vidi o posledicama kazni i kažnjavanja u, Nikolić, Z.: *Kriminologija sa socijalnom patologijom*, Narodna knjiga, Beograd, 2000. str. 393-401.

³ Po teoriji onemogućavanja, koja se retko spominje u penologiji, a nikako kao svrha kazne u krivičnim zakonicima, smisao kazne je u onemogućavanju prestupnika da zbog dugogodišnjeg zatvaranja ne može da vrši krivična dela u svojoj sredini, ali i da ne može da se biološki reprodukuje, jer će iz zatvora izaći tek kao starac. Zbog eliminisanja takvog efekta, ali i zbog socijalnopsiholoških razloga, u našem Zakonu o izvršenju krivičnih

prema odrednicama važećih krivičnih zakonika sankcionisale tzv. najteže zločince, prema čijim delima se unapred pretpostavljalo da su zli i da predstavljaju opasnost po društvo. Zbog toga su oni morali da budu izolovani u interesu javnosti, pri čemu njihove stvarne sklonosti i sposobnosti nisu bile najvažnije. Strah od ponovljenog zločinstva je, zapravo, određivao zaprećenu kaznu i postupak prema zločincu.

Međutim, najveći broj prestupnika ne čini prestupe koji izazivaju strah i mržnju socijalne sredine, neki čak i obrnuto, pa je i najveći broj zaprećenih i izrečenih kazni u kategoriji tzv. kratkih kazni. Ova vrsta prestupnika predstavlja i dominantnu zatvorsku populaciju, čak i preko 75% u evropskim zemljama, pa se neminovno postavilo pitanje njihove svrsishodnosti. Predlozi i apeli različitih strukovnih udruženja da se kratke kazne supstituišu nekim drugim vrstama sankcija nisu urodile plodom, iako su one stavljene pod "lupu" još od kraja devetnaestog veka. Praksa je, nažalost, i nadalje ista u skoro svim zemljama, a zatvori su sve prepunjeniji zatvorenicima.

Stanje nije bolje ni u našoj zemlji, uprkos nekoliko istraživanja i zalaganja penologa da se nešto učini sa tom vrstom sankcija. Krivični zakonic, doduše, ni kod nas ni u svetu ne poznaju i ne definišu kategoriju kratkih kazni, ali je penolozi s pravom prepoznaju i tako definišu. Postoje mnogi razlozi zbog kojih su penolozi prepoznali problem efekata i efikasnosti tzv. kratkih kazni, a najdominantniji su:

Prvo, ne može se očekivati da će neko promeniti svoje navike, shvatanja i, samim tim, načine zadovoljenja svojih potreba za samo godinu dana, odnosno do godinu dana. Čak i da je kazna veća, npr. do tri godine, teško je izmeniti nešto što je stvarano i internalizovano najmanje 18 godina⁴. Budući da je kriminalni način zadovoljenja potreba pojedinca uvek linija manjeg otpora i da kao takva ne traži nikakav napor za suzdržavanje od nedozvoljenog, to je verovatnoća da će se takvo ponašanje bar nastaviti, ako ne i pogoršati. Vikarijsko ili opservaciono socijalno učenje, kako je poznato, ne prestaje kao oblik učenja sa dostizanjem kalendarske zrelosti, kako nas socijalna

sankcija iz 1977. godine i u sadašnjem, postoji odrednica o tzv. slobodnim posetama porodica osuđenih za najveći broj od njih.

⁴ Vidi o mogućnostima i ograničenjima procesa prevaspitanja u, Nikolić, Z.: Penološka andragogija sa metodikom prevaspitanja (drugo dopunjeno izdanje), Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2005. str. 165-169.

psihologija uči, pa u zatvorima mogu da se nađu novi modeli za opservaciju i potom podražavanje. Penološki povrat ove vrste prestupnika je otuda i najveći, a uzimanje ove grupe povratnika za procenu uspešnosti ili neuspešnosti koncepcije prevaspitanja ili bilo koje druge je, osim statistički, nevalidno;

Drugo, nije verovatno da dve trećine stanovništva jedne zemlje žele da u zatvore sklone jednu trećinu svojih sugrađana, kako to sada iznosi u mnogim zemljama⁵. Pre će biti da se radi o birokratskom mehanizmu mehaničkog reagovanja prema ranije donetim zakonima, jer se u pravnim krugovima smatra da zakoni ne treba da se učestalo menjaju. Sa druge strane, postoji tendencija inflacije zakona i različitih propisa u razvijenim zemljama, što navodi na zaključak da je na delu sveopšta pomama otuđenih centara moći da kontrolišu sve u ljudskom životu. Pri tome se, nažalost, gubi iz vida da ljudi nisu mehanička bića i da ne funkcionišu po funkcionalističkim i strukturalističkim teorijama o društvu, ma kako one bile nametane i popularne u nekim krugovima.

Strukturalisti i funkcionalisti, naime, smatraju da je društvena struktura univerzalna, nužna i kontinuirana u svom funkcionisanju i da je kao takva (po strukturalistima) činjenica prvog reda. Čovek je po tome tek objekat koje društvo modelira na osnovu zajedničkog sistema vrednosti, propisanih hiljadama zakona, odnosno, za svaku ljudsku delatnost kao u savremenoj Evropskoj uniji i drugim razvijenijim zemljama. Njihovi zatvori, kao i naši zbog kopiranja zakonskih modela, liče na pčelinjak, odnosno pate od hronične prenaseljenosti. Nije se shvatilo i, nažalost, još uvek se ne shvata da čovek kao svesno biće ne može biti objekat koji vrši uloge koje mu se nameću, već da je on subjekat koji je po svojim mogućnostima uvek iznad tih uloga i iznad sistema. Zbog toga postoji enorman i sve veći broj prestupa i sve puniji zatvori sa razvojem društva, pa zbog toga te kratke kazne "bodu oči" penolozima koji prestupe i prestupnike vide drugim "očima" od birokrata.

Prenaseljenost zatvora je, međutim, ipak "otvorila oči" i najkorelijim funkcionalistima u državnim administracijama, a naročito su tome doprinele učestale pobune zatvorenika u njima. Pokušaji sa

⁵ U SAD-u je, na primer, svaki stoti stanovnik u zatvoru, što čini 1% ukupnog stanovništva te zemlje, kako navodi agencija Pju. U drugim evropskim i vanevropskim zemljama je prenaseljenost zatvora takođe hronična, a takođe i u našoj zemlji, pa se postavlja pitanje šta to nije u redu sa zakonima, ljudima ili zatvorima?

privatizacijom zatvora u nekoliko zemalja tzv. zapadnog sveta nisu dali zadovoljavajuće rezultate, te su se i praktičari i penološki teoretičari vratili traženju supstitucije zatvorskim kaznama. Otuda i pojava alternativnih kazni u mnogim krivičnim zakonima u svetu i kod nas, a alternativna kazna znači nešto drugo u odnosu na kaznu lišenja slobode.

3. ALTERNATIVNE KAZNE U ODNOSU NA KAZNU LIŠENJA SLOBODE

Makijevilistička potreba vladajućih slojeva u svim savremenim zemljama da sve više kontrolišu sve i svašta u životu svojih podanika, dovela je do potrebe da se zakonima uređuje sve u životu tih ljudi. Tako je nastala ili započela inflacija zakona, koja je dodatno dobila na zamahu unutrašnjom zakonitošću funkcionisanja pravnih službi u svim vidovima, koje i inače dominiraju u svim državnim službama. Kada se tome doda perfekcionistički pravni logizam svih birokratija od njihovog nastanka do danas, onda je jasno da ono što se danas dešava u savremenim zemljama nije slučajno, a posledice u vidu prenaseljenih zatvora i predmetima prenatrpanih sudova im služe za dalju i dodatnu "normativizaciju" života ljudi. Čak i pojavu tzv. nevladinih organizacija i drugih građanskih udruženja, čiji je prioritet trebalo da bude upravo zaštita građana, vladajući slojevi (tuđi ili domaći) koriste za dodatno normiranje i onoga što sami ne bi smeli da predlože javno. Tako sada imamo i zakone o dobrobiti životinja, o zaštiti ove ili one vrste ili dobara za koje i nemamo podatke da su ugroženi i slično. Prestupnika takvih različitih "zakona" je, međutim, sve više, jer niko živ ne zna i ne može da zna šta je sve normirano, odnosno, dopušteno ili zabranjeno nekim od "zakona". Zatvori su zato prenatrpani osuđenima, sudovi različitim predmetima, a jedinu korist od svega imaju advokati, bez kojih skoro ništa ne može da se uradi, jer su sami to nametnuli kao svojevrzni lobi u državnim administracijama.

Ali, cena je postala previsoka i za najbogatije zemlje, a nezadovoljstvo građana, korisnika usluga administracije, je postajalo sve veće. Otuda je i sve više "razumevanja" državnih administracija za zalaganja stručnjaka, koji su, kako smo već naveli, upozoravali već od kraja devetnaestog veka da kazne i kažnjavanje u vidu lišenja slobode treba da se redukuju. Ta zalaganja, doduše, nisu imala u vidu samo prenaseljenost zatvora, što savremene administracije jedino i

brine, već negativne posledice nepotrebnog zatvaranja ljudi. Stoga je preporučivano na svim kongresima i konferencijama UN-a koje se bave problemom kriminaliteta, ali i postupanjem sa osuđenima, da države članice smanje poverenje u kazne lišenja slobode i da razmotre mogućnosti da prestupnike koji ne moraju da budu zatvarani podvrgnu nekim alternativnim sankcijama.

Pod pojmom alternativne sankcije se inače podrazumevaju bar tri mogućnosti ili alternative i to: mere koje mogu da se koriste umesto sudskog procesa, mere koje nisu zatvorska kazna, a koje izriče sud i mere koje zamenjuju zatvorsku kaznu, kako bi se izbegle negativne posledice zatvorske socijalizacije (prizonizacije) na osuđenog. U različitim zemljama su ove mogućnosti i preporuke navedenih organa UN-a različito prihvaćene, a saglasno sa njihovim vladajućim vrednosnim sistemima i shvatanjem prava, odnosno shvatanja čoveka i njegove prirode. Naše kazneno zakonodavstvo se, nažalost, ne može pohvaliti brojnijim alternativnim sankcijama, iako, kao i većina zemalja u svetu, ima u krivičnom zakoniku neke od alternativa zatvoru, kao što su mere upozorenja i mere bezbednosti, a u poslednjim izmenama KZ-a i kaznu rada u javnom interesu. Tek je u novom Zakoniku o maloletnim učiniocima krivičnih dela uveden jedan broj konkretnijih alternativa, kao što su vaspitni nalozi, iko su i same vaspitne mere jedna vrsta alternative u odnosu na kazne zatvora. Buduće izmene i dopune Krivičnog zakonika Srbije će verovatno biti obogaćenije i još nekim drugim alternativnim sankcijama, za čiju primenu naša sadašnja razvijenost (materijalna i tehnološka) još uvek ne pruža mogućnosti. Bolje je, uostalom, ne normirati nešto što neće moći da se efikasno primenjuje, nego da iz čistog pomodarstva takve alternative propisujemo.

Alternativne sankcije u odnosu na kaznu lišenja slobode, međutim, teško prolaze u shvatanju širih slojeva građanstva, jer je strah od mogućnosti da i sami budu žrtve kriminalaca jači od "humanog" shvatanja čoveka i njegove prirode. Racionalno ponašanje, tako, pada u odnosu na emocionalno, a zakonodavci ne mogu da prenebregnu takav odnos onih koji ih na vlast i dovode ili tolerišu. Stoga treba očekivati da će se alternative zatvoru i zatvaranju sporije uvoditi od želje i nastojanja stručne javnosti, jer ono što je njima jasno o negativnim posledicama zatvaranja mora da dopre i do onih čiji se interesi štite, čak i kada su shvatanja o tome iracionalna.

U razvijenijim i kriminalitetom opterećenijim zemljama ovaj vid sankcija je razuđeniji i to upravo u prostoru između kazne zatvora i probacije. Te vrste sankcija su u angloameričkoj praksi poznate pod opštim imenom intermedijarne sankcije⁶ i sadrže lepezu od novčane kazne u dnevnom iznosu, zatim, različite vidove restitucije, rada u javnom interesu, elektronsko praćenje, intenzivni probacioni nadzor, kućni pritvor, pa preko centara za dnevno izveštavanje i but kampove*, do različitih oblika zaštitnog nadzora koji mogu da se sprovedu u lokalnim zajednicama. Praksa primene je, međutim pokazala da sve te alternacije nemaju jednako dobar i očekivani efekat, pa se, osim u Engleskoj, na kontinentu primenjuje nešto redukovaniji sistem tih alternativa, kako je to slučaj i kod nas.

Postignuti efekti u primeni alternativnih sankcija, uprkos svih nedostataka, govore da se ovaj vid sankcionisanja prestupnika ne sme nekritički odbacivati, kako je to slučaj i sa prevaspitnom koncepcijom, jer vraćanje na staro i već viđeno kao neuspešno postupanje ne može biti rešenje. U oba slučaja kritičkog otklona, pažnja mora da se posveti načinu određivanja adekvatne alternacije, odnosno pitanju koliko sudije imaju predznanja iz oblasti koja se odnosi na psihosocijalne osobenosti pojedinca kome sude, ali i sprovođenju izrečenih sankcija od strane službi koje su proglašene nadležnim za to. Nije nepoznato, naime, da i probacioni službenici i organi starateljstva, odnosno ljudi u njima, ne moraju biti ni dobro ni sasvim posvećeni poslu kojim se bave, čak i pod pretpostavkom da su sasvim solidno obrazovani za taj posao. Otuda, verovatno, toliki procenat opoziva alternativnih sankcija zbog različitih tehničkih propusta ili forme propisanih uslova u zemljama gde se primenjuju⁷, jer linija manjeg otpora neke od njih navodi na to da je mnogo lakše da poverenog mu prestupnika smesti u zatvor, nego da o njemu vodi računa van zatvora.

⁶ Vidi, Soković, S. Vasiljević, D.: Intermedijarne sankcije, Zbornik radova Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2007. str. 121-139.

* Od engleske reči boot, što znači regrut, novajlija, a namenjeni su da kod prestupnika izazovu šok, time što ga u kraćem periodu zatvaraju u uslovima veoma strogog režima.

⁷ Vidi, Soković, S.: Alternativne krivične sankcije i mere i prevencija kriminaliteta, Zbornik radova Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2008. str. 347-366.

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Osim nastojanja stručne javnosti kod nas da se umesto zatvora i zatvaranja pronadu alternative, postojala je i želja zakonodavca, odnosno, političkih struktura da budu "modernije" i "evropskije". Međutim, bilo koje nastojanje da je prevagnulo, za samo kazneno zakonodavstvo je veoma dobro da se započelo sa traženjem alternativa, jer treba verovati da će se sa tim i nastaviti. Stoga, ne bi bilo svrsishodno da budemo preterano kritički nastrojani prema uočenim "dečjim bolestima" tog početka, iako su mnoge od njih mogle biti i izbegnute. Ne može se, međutim, izbeći opaska da i dalje patimo od neefikasnosti u primeni teškom mukom donetih novih i modernijih zakona, kakav je slučaj sa Zakonom o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica. Iako je ovaj zakon i njegovo izdvajanje i Krivičnog zakonika alternativa sama po sebi, osim odrednica o maloletničkom zatvoru, neopravdano je da se njegove glavne alternative kaznama i kažnjavanju, odnosno sudskom procesu u donošenju odluka o vaspitnim merama, ne primenjuje. Misli se isključivo na neprimenjivanje odrednica o vaspitnim nalogima i svim onim što oni po svojoj suštini i normiranju znače. To je, prema opštem mišljenju, najvidljivija i najbolja alternativa stigmatizaciji maloletnog prestupnika i njegove porodice, pa propust u vidu nepostojanja ili veoma sporog donošenja podzakonskog akta o tome ne opravdava nikoga.

Takođe nije sigurno da li će centralizacija izvršenja kazne rada u javnom interesu biti adekvatno rešenje. Naime, Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija je određeno da to bude povereno Upravi za izvršenje zavodskih sankcija, odnosno njenim poverenicima pri odeljenju za tretman. Moguće je da je to "jeftinija" varijanta", ako se ima u vidu potreba za edukacijom tih poverenika, ali se postavlja i pitanje da li će ti poverenici moći to i da obave iz jednog centra. Podrazumeva se da će poverenika biti i na terenu i to nije sporno, ali ako bi to bilo dobro rešenje onda bi i referentni za izvršenje krivičnih sankcija pri opštinskim sudovima i do sada bili pri upravi u Ministarstvu pravde, a ne pri sudovima. Ne vidi se poseban razlog zašto isti princip izvršenja ostalih krivičnih sankcija nije primenjen i na ovu novu sankciju, jer je i to sankcija, a edukacija novoprimitljenih kadrova za tu svrhu je i inače nadležnost i obaveza i sudova i Ministarstva pravde. Ali, ništa

nije nepromenljivo, pa treba videti kako će praksa oceniti ovakvo (verovatno kopirano) rešenje

LITERATURA

- (1) NIKOLIĆ, Z. (2000) Kriminologija sa socijalnom patologijom, Narodna knjiga, Beograd.
- (2) NIKOLIĆ, Z. (2005) Penološka andragogija sa metodikom prevaspitanja (drugo dopunjeno izdanje), Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- (3) SOKOVIĆ, S. VASILJEVIĆ, D. (2007) Intermedijarne sankcije, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja. Vol. XXVI, pp 121-139.
- (4) SOKOVIĆ, S. (2008) Alternativne krivične sankcije i mere i prevencija kriminaliteta. U: Kazneno zakonodavstvo i prevencija kriminaliteta (ur. Leposava Kron) pp 347-365, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

THE MEANING AND ADEQUACY OF ALTERNATIVE SANCTIONS

The development of human relations that came with the development of civilization itself, has not led to the diminishing of criminal offences or penalties provided for them, which, as a consequence, led to rising of prison overcrowding. The consequences of imprisonment, and all of negative prison influences on convicts, however, lead to a thought that all offenders should not be punished through imprisonment, that it might be more useful or appropriate to use some kind of alternative to imprisoning or prisons. The following text is dedicated to a search for such alternatives, with a critical overview of past experiences.

KEY WORDS: *sanctions (penalties) / penalizing / prison / alternative sanctions*